

EIROPAS
KOMISIJA

Briselē, **XXX**.
[...](2021) **XXX** draft

ANNEX

PIELIKUMS

dokumentam

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Projekta satura apstiprinājums

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

**Pamatnostādnes par ES konkurences tiesību piemērošanu koplīgumiem, kuros
paredzēti individuālo pašnodarbināto personu darba nosacījumi**

PIELIKUMS

KOMISIJAS PAZIŅOJUMS

Pamatnostādnes par ES konkurences tiesību piemērošanu koplīgumiem, kuros paredzēti individuālo pašnodarbināto personu darba nosacījumi

PROJEKTS

1. IEVADS

- (1) Šajās pamatnostādnēs ir izklāstīti principi, atbilstoši kuriem saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 101. pantu ("LESD 101. pants") novērtējami nolīgumi uzņēmumu starpā, uzņēmumu apvienību lēmumi un saskaņotas darbības (turpmāk kopīgi apzīmēti ar terminu "nolīgums"), kas kolektīvu sarunu rezultātā tiek noslēgti starp individuālajām pašnodarbinātajām personām¹ un citu(-iem) uzņēmumu(-iem) ("darījuma puse(-es)"²) par individuālo pašnodarbināto personu darba nosacījumiem.
- (2) LESD 101. pants aizliedz tādus nolīgumus uzņēmumu starpā, kas ierobežo konkurenci iekšējā tirgū, jo īpaši, ja tie tieši vai netieši nosaka pirkšanas vai pārdošanas cenas vai kādus citus tirdzniecības nosacījumus. ES konkurences noteikumi ir balstīti uz Līguma par Eiropas Savienību ("LES") 3. panta 3. punktu, kas paredz, ka Savienība izveido iekšējo tirgu, tai skaitā sistēmu, kas nodrošina, ka konkurence nav izkropļota³.
- (3) LES 3. panta 3. punktā arī noteikts, ka Savienība veicina "sociāl[o] tirgus ekonomik[u] ar augstu konkurētspēju, kuras mērķis ir panākt pilnīgu nodarbinātību un sociālo attīstību". Šajā nolūkā Savienība atzīst sociālā dialoga un kolektīvo sarunu būtisko nozīmi un saskaņā ar LESD 152. pantu apņemas "veicin[āt] dialogu sociālo partneru starpā, ievērojot viņu autonomiju". Turklāt tiesības uz kolektīvām sarunām un rīcību ir atzītas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 28. pantā. Uzlaboti darba nosacījumi un pienācīga sociālā aizsardzība ir arī Eiropas sociālo tiesību pilāra pamatprincipi, saskaņā ar kuriem, "[i]zstrādājot [un īstenojot] ekonomisko, nodarbinātības un sociālo politiku, apspriežas ar sociālajiem partneriem atbilstoši valsts praksei" un "mudina slēgt kolektīvus līgumus un iesaistīties sarunās par šādiem līgumiem jautājumos, kuri uz tiem attiecas"⁴.
- (4) Eiropas Savienības Tiesa ("Tiesa") ņēma vērā Eiropas Savienības ("ES") sociālās politikas mērķus, kad tā attiecībā uz darba devēju un darba ņēmēju kolektīvajām sarunām lēma, ka koplīgumiem starp darba devējus un darba ņēmējus pārstāvošajām organizācijām ir raksturīgi atsevišķi konkurences ierobežojumi, kas nepieciešami

¹ Šajās pamatnostādnēs termins "individuālās pašnodarbinātās personas" apzīmē personas, kurām nav darba līguma vai kuras nav darba tiesiskajās attiecībās un kuras attiecīgo pakalpojumu sniegšanā galvenokārt paļaujas uz savu personīgo darbu.

² Šajās pamatnostādnēs termins "darījuma puses" apzīmē uzņēmumus, ar kuriem individuālās pašnodarbinātās personas slēdz līgumus (t. i., to profesionālos klientus), tai skaitā šādu uzņēmumu apvienības.

³ LESD VII sadaļas 1. nodaļas 1. iedaļa, kā arī LES un LESD Protokols Nr. 27.

⁴ Eiropas sociālo tiesību pilārs, 8. punkts, https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/economy-works-people/jobs-growth-and-investment/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_lv.

darba nosacījumu uzlabošanai⁵. Tādējādi nolīgumi, kas tiek noslēgti kolektīvo sarunu rezultātā starp darba devējiem un darba ņēmējiem un kas pēc savas būtības un nolūka ir paredzēti darba nosacījumu (tai skaitā atalgojuma) uzlabošanai, neietilpst LESD 101. panta darbības jomā un tāpēc nepārkāpj ES konkurences tiesības⁶.

- (5) Tiesa turklāt ir precizējusi, ka šī izslēgšana no LESD 101. panta darbības jomas attiecas arī uz koplīgumiem, kas tiek noslēgti starp darba devēju un darba ņēmēju organizācijām, kuras risina sarunas savu neīsto pašnodarbināto⁷ dalībnieku — proti, pakalpojumu sniedzēju, kuri ir darba ņēmēju situācijai pielīdzināmā situācijā — vārdā un labā⁸. Šajā sakarā Tiesa ir atzinusi personu par neīstu pašnodarbināto, ja šī persona: i) darbojas sava darba devēja vadībā, jo īpaši attiecībā uz tās iespēju izvēlēties darba laiku, vietu un saturu, ii) neuzņemas daļu šā darba devēja komercrisku un iii) laikā, kurā ilgst darba attiecības, ir integrēta minētā darba devēja uzņēmumā. Šie kritēriji ir piemērojami neatkarīgi no tā, vai šī persona finansiālu, administratīvu vai organizatorisku iemeslu dēļ atbilstoši valsts tiesībām ir klasificēta kā pašnodarbinātā persona, un to izpilde ir novērtējama katrā gadījumā atsevišķi, ņemot vērā konkrētās lietas faktus⁹.
- (6) Pēdējos gados darba tirgū ir notikušas fundamentālas pārmaiņas, ko ietekmējusi tendence slēgt apakšuzņēmuma līgumus, izmantot ārpalpojumus un individuālus pakalpojumus, kā arī ražošanas procesu digitalizācija un tiešsaistes platformu ekonomikas izaugsme. Pašnodarbinātības līmenis ES ir salīdzinoši augsts un pēdējos gados ir ievērojami pieaudzis, galvenokārt tiešsaistes platformu ekonomikas jomā.
- (7) Lai gan šīs norises ir palielinājušas darba tirgus elastību un pieklūstamību, atsevišķos gadījumos tās ir radījušas arī sarežģītus darba nosacījumus tiešsaistes platformu ekonomikas jomā un ne tikai. Pat tad, ja noteiktas pašnodarbinātās personas nav pilnībā integrētas sava principāla uzņēmējdarbībā, kā tas ir darba ņēmēju gadījumā, tās tik un tā var nebūt pilnībā neatkarīgas no principāla vai arī tām var nebūt pietiekamas spējas aizstāvēt savas intereses, lai ietekmētu darba nosacījumus. Turklāt Covid-19 krīze ir padarījusi daudzas pašnodarbinātās personas vēl neaizsargātākas,

⁵ Tiesas 2014. gada 4. decembra spriedums *FNV Kunsten Informatie en Media / Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 22. punkts, 1999. gada 21. septembra spriedums *Albany International BV / Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie*, C-67/96, EU:C:1999:430, 59. punkts, 2007. gada 11. decembra spriedums *International Transport Workers' Federation un Finnish Seamen's Union / Viking Line ABP un OÜ Viking Line Eesti*, C-438/05, EU:C:2007:772, 49. punkts, 2009. gada 9. jūlija spriedums *3F / Eiropas Kopienų Komisija*, C-319/07, EU:C:2009:435, 50. punkts.

⁶ Tiesas 2014. gada 4. decembra spriedums *FNV Kunsten Informatie en Media / Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 23. punkts, 1999. gada 21. septembra spriedums *Albany International BV / Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie*, C-67/96, EU:C:1999:430, 60. punkts, 1999. gada 21. septembra spriedums *Brentjens' Handelsonderneming BV / Stichting Bedrijfspensioenfonds voor de Handel in Bouwmaterialen*, C-115/97, EU:C:1999:434, 57. punkts, 1999. gada 21. septembra spriedums *Maatschappij Drijvende Bokken BV / Stichting Pensioenfonds voor de Vervoer- en Havenbedrijven*, C-219/97, EU:C:1999:437, 47. punkts, 2000. gada 12. septembra spriedums *Pavel Pavlov u. c. / Stichting Pensioenfonds Medische Specialisten*, C-180/98, EU:C:2000:428, 67. punkts, 2000. gada 21. septembra spriedums *Hendrik van der Woude / Stichting Beatrixoord*, C-222/98, EU:C:2000:475, 22. punkts, 2011. gada 3. marta spriedums *AG2R Prévoyance / Beaudout Père et Fils SARL*, C-437/09, EU:C:2011:112, 29. punkts.

⁷ Pretstatā īstajiem pašnodarbinātajiem, kuri var brīvi izvēlēties savu darbību, darba vietu, laiku un veidu un to veikt uz savu risku.

⁸ Tiesas 2014. gada 4. decembra spriedums *FNV Kunsten Informatie en Media / Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 30. un 31. punkts.

⁹ Tiesas 2014. gada 4. decembra spriedums *FNV Kunsten Informatie en Media / Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 36. un 37. punkts.

jo to ienākumu zudumu ir saasinājušas vājas vai neesošas valstu sociālā nodrošinājuma shēmas un vāji vai neesoši speciālie atbalsta pasākumi¹⁰.

- (8) Ja pašnodarbinātās personas kopumā ir darba ņēmēju situācijai pielīdzināmā situācijā, atsevišķos gadījumos tās var uzskatīt par neīstām pašnodarbinātām personām, un valstu iestādes/tiesas tās var pārklasificēt par darba ņēmējiem. Dažu grupu personas turklāt var uzskatīt par darba ņēmējiem, pamatojoties uz juridisku prezumpciju. Tomēr gadījumos, kad šīs personas nav pārklasificētas par darba ņēmējiem, iespēja risināt sarunas par koplīguma slēgšanu tik un tā var ļaut tām uzlabot savus darba nosacījumus.
- (9) LESD 101. pantā noteiktais aizliegums attiecas uz “uzņēmumiem”, kas ir plašs jēdziens, kurš aptver ikvienu subjektu, kas veic saimniecisko darbību, neatkarīgi no tā juridiskā statusa un finansēšanas veida¹¹. Tādējādi īstas pašnodarbinātās personas, pat ja tās ir personas, kas strādā patstāvīgi, principā ir uzņēmumi LESD 101. panta nozīmē, jo tās noteiktā tirgū piedāvā savus pakalpojumus par atlīdzību un veic savu darbību kā neatkarīgi ekonomikas dalībnieki¹². Pakalpojumu sniedzējs var zaudēt uzņēmuma statusu ne tikai tad, ja praktiski atrodas subordinācijas situācijā, bet arī ekonomiskās atkarības gadījumos, kas nosakāms, pamatojoties uz konkrētas lietas faktu novērtējumu¹³. Pašreizējās darba tirgus norises un jo īpaši tiešsaistes platformu ekonomikas parādīšanās pastiprina nenoteiktību attiecībā uz apstākļiem, kādos pašnodarbināto personu vai to vārdā noslēgtos koplīgumus var uzskatīt par tādiem, kas neietilpst LESD 101. panta darbības jomā.
- (10) Ievērojot minēto, šajās pamatnostādnēs ir precizēts, ka i) noteiktas koplīgumu kategorijas neietilpst LESD 101. panta darbības jomā un ii) Komisija nerīkosies attiecībā uz noteiktām citām koplīgumu kategorijām.
- (11) Šajās pamatnostādnēs ir paskaidrots, kā Komisija piemēros ES konkurences tiesības, neskarot citu ES tiesību noteikumu vai principu piemērošanu. Šīs pamatnostādnēs neietekmē dalībvalstu prerogatīvas sociālajā politikā un sociālo partneru autonomiju. Tās arī neskar terminu “darba ņēmējs” vai “pašnodarbinātā persona” definīcijas valstu tiesību aktos¹⁴. Tās neietekmē dalībvalstu vai sociālo partneru kompetenci

¹⁰ Eiropas Parlamenta 2021. gada 13. oktobra ziņojums par mākslinieku situāciju un kultūras nozares atveseļošanu ES (2020/2261(INI)), Kultūras un izglītības komiteja, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2021-0283_LV.html#title1.

¹¹ Tiesas 1991. gada 23. aprīļa spriedums *Klaus Höfner un Fritz Elser / Macrotron GmbH*, lieta C-41/90, EU:C:1991:161, 21. punkts, 1995. gada 16. novembra spriedums *Fédération Française des Sociétés d'Assurance, Société Paternelle-Vie, Union des Assurances de Paris-Vie un Caisse d'Assurance et de Prévoyance Mutuelle des Agriculteurs / Ministère de l'Agriculture et de la Pêche*, lieta C-244/94, EU:C:1995:392, 14. punkts, 1997. gada 11. decembra spriedums *Job Centre coop. arl.*, lieta C-55/96, EU:C:1997:603, 21. punkts.

¹² Tiesas 2014. gada 4. decembra spriedums *FNV Kunsten Informatie en Media / Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 27. punkts, 2013. gada 28. februāra spriedums *Ordem dos Técnicos Oficiais de Contas / Autoridade da Concorrência*, C-1/12, EU:C:2013:127, 36. un 37. punkts, 2006. gada 14. decembra spriedums *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio / Compañía Española de Petróleos SA*, C-217/05, EU:C:2006:784, 45. punkts.

¹³ Tiesas 2014. gada 4. decembra spriedums *FNV Kunsten Informatie en Media / Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 33. punkts, 2006. gada 14. decembra spriedums *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio / Compañía Española de Petróleos SA*, C-217/05, EU:C:2006:784, 43. un 44. punkts.

¹⁴ Saskaņā ar Tiesas iedibināto judikatūru darba tiesisko attiecību būtiskā iezīme ir tā, ka “persona noteiktu laiku citas personas labā un tās vadībā sniedz pakalpojumus, pretī saņemot darba samaksu”. Jānorāda, ka personas klasificēšana par “darba ņēmēju” vai “pašnodarbināto personu” pirmām kārtām būtu jāveic

attiecībā uz kolektīvo sarunu organizēšanu darba tiesību ietvaros, nedz arī līgumslēdzēju pušu iespēju pieprasīt pārklassificēt to nodarbinātības statusu (un šādu gadījumu izskatīšanu kompetentajās iestādēs/tiesā) atbilstoši ES vai valsts tiesību aktiem.

- (12) Šīs pamatnostādnes neskar arī Tiesas turpmāko LESD 101. panta interpretāciju attiecībā uz darba koplīgumiem. Tās atbilstoši LESD 42. pantam un attiecīgajiem ES tiesību aktiem¹⁵ neietekmē ES konkurences tiesību piemērošanu attiecībā uz lauksaimniecības un zivsaimniecības nozari. Turklāt tās ir piemērojamas, neskarot LESD 101. panta 3. punktu, kas no LESD 101. panta 1. punkta piemērošanas atbrīvo nolīgumus, kuri i) palīdz uzlabot preču ražošanu vai izplatīšanu vai veicina tehnisku vai saimniecisku attīstību, ii) ļauj patērētājiem baudīt pienācīgu daļu no iegūtajiem labumiem, iii) satur tikai obligāti vajadzīgus konkurences ierobežojumus un iv) neļauj šo nolīgumu pusēm likvidēt konkurenci attiecībā uz būtisku attiecīgo produktu vai pakalpojumu daļu¹⁶.
- (13) Skaidrības labad jānorāda – netiek pieņemts, ka pašnodarbināto personu noslēgtie koplīgumi, uz kuriem neattiecas šīs pamatnostādnes, automātiski pārkāptu LESD 101. pantu, taču tiem ir nepieciešams atsevišķs novērtējums.

2. PAMATNOSTĀDŅU VISPĀRĪGĀ PIEMĒROŠANAS JOMA

(a) *Nolīgumu veidi, uz kuriem attiecas šīs pamatnostādnes*

- (14) Šīs pamatnostādnes attiecas uz visiem nolīgumiem, par kuriem tiek kolektīvi risinātas sarunas un/vai kuri tiek noslēgti starp noteiktām individuālo pašnodarbināto personu kategorijām no vienas puses un to darījuma pusi(-ēm) no otras puses (turpmāk “koplīgumi”), ciktāl pēc savas būtības un nolūka tie attiecas uz šādu individuālo pašnodarbināto personu darba nosacījumiem.
- (15) Neskarot dalībvalstu rīcības brīvību attiecībā uz pašnodarbināto personu kolektīvās pārstāvības kanālu tvērumu un veidu, šīs pamatnostādnes attiecas uz jebkādam kolektīvajām sarunām, sākot no sarunām ar sociālo partneru vai citu apvienību starpniecību līdz tiešām sarunām, ko individuālo pašnodarbināto personu grupa risina ar savām darījuma pusēm vai šo darījuma pušu apvienībām. Tās ir piemērojamas arī gadījumiem, kad individuālās pašnodarbinātās personas vēlas, lai uz tām attiektos spēkā esošs koplīgums, kas noslēgts starp darījuma pusi, kuras labā tās strādā, un darba ņēmēju / individuālo pašnodarbināto personu grupu.

individuāli konkrētajā gadījumā saskaņā ar valsts tiesību aktiem, ņemot vērā Tiesas judikatūru. Tiesas 2014. gada 4. decembra spriedums *FNV Kunsten Informatie en Media / Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 34. punkts, 2013. gada 21. februāra spriedums *L. N. / Styrelsen for Videregående Uddannelser og Uddannelsesstøtte*, C-46/12, EU:C:2013:97, 40. punkts, 2014. gada 10. septembra spriedums *Iraklis Haralambidis / Calogero Casilli*, C-270/13, EU:C:2014:2185, 28. punkts.

¹⁵ 206.–210. pants Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 1308/2013 (2013. gada 17. decembris), ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju un atceļ Padomes Regulas (EEK) Nr. 922/72, (EEK) Nr. 234/79, (EK) Nr. 1037/2001 un (EK) Nr. 1234/2007 (OV L 347, 20.12.2013., 671.–854. lpp.). 40. un 41. pants Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) Nr. 1379/2013 (2013. gada 11. decembris) par zvejas un akvakultūras produktu tirgu kopīgo organizāciju un ar ko groza Padomes Regulas (EK) Nr. 1184/2006 un (EK) Nr. 1224/2009 un atceļ Padomes Regulu (EK) Nr. 104/2000 (OV L 354, 28.12.2013., 1.–21. lpp.).

¹⁶ *Communication from the Commission — Notice — Guidelines on the application of Article 81(3) of the Treaty* (OV C 101, 27.4.2004., 97.–118. lpp., 34. punkts).

- (16) Individuālo pašnodarbināto personu darba nosacījumi ietver tādus jautājumus kā atalgojums, darba laiks un darba modeļi, brīvdienas, atvaļinājums, fiziskās telpas, kur notiek darbs, darba aizsardzība, apdrošināšana un sociālais nodrošinājums, kā arī nosacījumi, saskaņā ar kuriem individuālajai pašnodarbinātajai personai ir tiesības izbeigt pakalpojumu sniegšanu, piemēram, reaģējot uz nolīguma pārkāpumiem attiecībā uz darba nosacījumiem. Tomēr nolīgumi, saskaņā ar kuriem individuālās pašnodarbinātās personas kolektīvi nolemj nesniegt pakalpojumus konkrētām darījuma pusēm, piemēram, tāpēc, ka darījuma puse nevēlas slēgt nolīgumu par darba nosacījumiem, ir jānovērtē atsevišķi. Šādi nolīgumi ierobežo darbaspēka piedāvājumu un tādējādi var būt problemātiski no konkurences viedokļa. Ciktāl var pierādīt, ka šāds koordinēts darbaspēka piedāvājuma atteikums ir nepieciešams un samērīgs nolūkā risināt sarunas par koplīgumu vai noslēgt to, šajās pamatnostādnēs tas tiks skatīts tāpat kā koplīgums, ar kuru tas ir saistīts (vai nesekmīgu sarunu gadījumā – būtu bijis saistīts).
- (17) Koplīgumu slēgšana paredz zināmu koordinācijas pakāpi starp attiecīgajiem katras sarunu puses dalībniekiem pirms koplīguma noslēgšanas. Šāda koordinācija var izpausties kā nolīgums vai informācijas apmaiņa, vai saziņa starp katras sarunu puses dalībniekiem ar mērķi izlemt par kopīgu pieeju sarunu priekšmetam un veidam (piemēram, daudzpusējas sarunas vai sarunas ar pārstāvju starpniecību). Arī šajā gadījumā, ciktāl šāda koordinācija ir nepieciešama un samērīga nolūkā risināt sarunas par koplīgumu vai noslēgt to, šajās pamatnostādnēs tā tiks skatīta tāpat kā koplīgums, ar kuru tā ir saistīta.
- (18) Šīs pamatnostādnes neattiecas uz apvienību lēmumiem vai nolīgumiem individuālo pašnodarbināto personu starpā ārpus sarunām (vai sarunu sagatavošanas pasākumiem) ar darījuma pusi nolūkā uzlabot pašnodarbināto personu darba nosacījumus. Tās jo īpaši neattiecas uz nolīgumiem, kas pārsniedz darba nosacījumu regulējuma tematiku un paredz nosacījumus (it īpaši cenas), saskaņā ar kuriem individuālās pašnodarbinātās personas vai darījuma puse piedāvā pakalpojumus patērētājiem¹⁷, vai kas ierobežo darba devēju iespēju pieņemt darbā vajadzīgos darbiniekus.

1. piemērs

Situācija. Individuālie pašnodarbinātie braucēji sniedz pakalpojumus trim piegādes platformām, kas darbojas pilsētā B. Starp piegādes platformām un braucējiem ir noslēgts koplīgums, kurā noteiktas maksas, kas platformām jāmaksā braucējiem par viņu pakalpojumiem, kā arī platformu minimālās darba aizsardzības saistības pret šiem braucējiem. Koplīgumā paredzēts, ka braucēji var sniegt pakalpojumus tikai noteiktā pilsētas zonā. Šim nolūkam nolīgumā pilsēta sadalīta trīs atsevišķās zonās, pa vienai katras platformas braucējiem. Individuālie pašnodarbinātie braucēji pilsētā B atsevišķi savā starpā vienojas darba dienās neveikt vairāk kā divdesmit piegādes četrās stundās.

¹⁷ 2. panta 1. punkts Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2011/83/ES (2011. gada 25. oktobris) par patērētāju tiesībām un ar ko groza Padomes Direktīvu 93/13/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 1999/44/EK un atceļ Padomes Direktīvu 85/577/EEK un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvu 97/7/EK (OV L 304, 22.11.2011., 64.–88. lpp.).

Analīze. Piemērā ir ietverti divi nolīgumi starp uzņēmumiem LESD 101. panta nozīmē:

i) koplīgums starp platformām un individuālajiem pašnodarbinātajiem braucējiem,
ii) atsevišķs nolīgums starp individuālajiem pašnodarbinātajiem braucējiem par piegāžu maksimālo skaitu. Uz konkrēto koplīgumu šīs pamatnostādnes attiecas, jo tas ir kolektīvu sarunu rezultāts un regulē darba nosacījumus (maksu, darba aizsardzības nosacījumus), saskaņā ar kuriem individuālie pašnodarbinātie braucēji sniedz pakalpojumus platformām. Tomēr tā koplīguma daļa, kas sadala pilsētas teritoriju starp trim platformām, neattiecas uz to darba nosacījumiem, bet gan ir tirgus sadales nolīgums, kas pēc būtības kā tāds var ierobežot konkurenci saskaņā ar LESD 101. pantu¹⁸.

Turpretim atsevišķais nolīgums starp individuālajiem pašnodarbinātajiem braucējiem par piegāžu skaitu darba dienā nav kolektīvu sarunu rezultāts starp individuālajām pašnodarbinātajām personām un to darījuma pusi(-ēm), tāpēc šīs pamatnostādnes uz to neattiecas, un tas ir jāanalizē atsevišķi.

2. piemērs

Situācija. Sporta klubi dalībvalstī X savā starpā vienojas nepieņemt darbā cits cita trenerus tikmēr, kamēr ir spēkā noslēgtie līgumi ar attiecīgo sporta klubu. Klubi arī saskaņo atalgojuma līmeņus tiem treneriem, kas vecāki par 35 gadiem.

Analīze. Vienošanās starp sporta klubiem ir nolīgums uzņēmumu starpā LESD 101. panta nozīmē. Šīs pamatnostādnes uz minēto vienošanos neattiecas, jo tā nav noslēgta starp individuālajām pašnodarbinātajām personām un to darījuma pusēm un tāpēc nav koplīgums. Pirmā vienošanās, iespējams, pēc būtības pārkāpj LESD 101. pantu, jo tā ierobežo konkurenci starp sporta klubiem attiecībā uz tirgū labāko treneru nolīgšanu. Otrā (algu noteikšanas) vienošanās arī, iespējams, pēc būtības pārkāpj LESD 101. pantu, jo tā principā ir vienošanās starp konkurentiem (klubiem) par to resursu izmaksu samazināšanu.

Kopumā šis piemērs ilustrē uzņēmumu praksi darba tirgos, kura nepārprotami neietilpst šo pamatnostādņu darbības jomā un, iespējams, pārkāpj LESD 101. pantu. Konkrēti,

¹⁸ Tas pats secinājums būtu spēkā, ja koplīgumā būtu iekļauta klauzula, ar kuru regulē citus jautājumus, kas pārsniedz darba nosacījumus, piemēram, darba laiku, kurā trīs platformas sniegtu savus pakalpojumus.

piemēra nolīgumi starp sporta klubiem, iespējams, pārkāpj LESD 101. pantu neatkarīgi no tā, vai tie attiecas uz pašnodarbinātajām personām vai darba ņēmējiem.

(b) Personas, uz kurām attiecas šīs pamatnostādnes

- (19) Šīs pamatnostādnes attiecas uz koplīgumiem, kuros paredzēti individuālo pašnodarbināto personu darba nosacījumi (skatīt šo pamatnostādņu III un IV iedaļu). Šajās pamatnostādnēs termins “individuālās pašnodarbinātās personas” apzīmē personas, kurām nav darba līguma vai kuras nav darba tiesiskajās attiecībās un kuras attiecīgo pakalpojumu sniegšanā galvenokārt paļaujas uz savu personīgo darbu. Individuālās pašnodarbinātās personas savu pakalpojumu sniegšanai var izmantot noteiktas preces vai aktīvus. Piemēram, apkopēja izmanto tīrīšanas piederumus, bet mūziķis spēlē mūzikas instrumentu. Šādos gadījumos preces tiek izmantotas kā palīgīdzekļi galapakalpojuma sniegšanai, un tādējādi tiek uzskatīts, ka individuālās pašnodarbinātās personas paļaujas uz savu personīgo darbu. Šīs pamatnostādnes turpretī neattiecas uz situācijām, kad individuālās pašnodarbinātās personas saimnieciskā darbība ir tikai preču vai aktīvu koplietošana vai izmantošana vai preču/pakalpojumu tālākpārdošana. Piemēram, ja individuālā pašnodarbinātā persona izīrē mitekli vai tālākpārdod automobiļu daļas, šīs darbības ir saistītas ar aktīvu izmantošanu un preču tālākpārdošanu, nevis personīgā darba nodrošināšanu.
- (20) Šo pamatnostādņu III iedaļā ir noteiktas tādu koplīgumu kategorijas, kuros iesaistītas individuālās pašnodarbinātās personas un kuri, pēc Komisijas domām, neietilpst LESD 101. panta darbības jomā, savukārt IV iedaļā ir noteiktas tādu koplīgumu kategorijas, attiecībā uz kuriem Komisija nerīkosies. Attiecībā uz individuālo pašnodarbināto personu un/vai koplīgumu kategorijām, kas noteiktas šo pamatnostādņu III un IV iedaļā, būtu pilnībā jāievēro šajā II iedaļā paredzētie vispārīgie principi, kas nosaka šo pamatnostādņu darbības jomu.

3. DARBA ŅĒMĒJIEM PIELĪDZINĀMU INDIVIDUĀLO PAŠNODARBINĀTO PERSONU KOPLĪGUMI, KAS NEIETILPST LESD 101. PANTA DARBĪBAS JOMĀ

- (21) Gadījumos, kad tiek uzskatīts, ka individuālās pašnodarbinātās personas ir darba ņēmēju situācijai pielīdzināmā situācijā, būtu jāuzskata, ka to koplīgumi neietilpst LESD 101. panta darbības jomā neatkarīgi no tā, vai tās atbilst neīstu pašnodarbināto personu kritērijiem (skatīt šo pamatnostādņu 5. punktu)¹⁹.
- (22) Tiesa ir lēmusi, ka koplīgumu, kas attiecas uz pašnodarbinātajiem pakalpojumu sniedzējiem, var uzskatīt par darba devēju un darba ņēmēju dialoga rezultātu, ja pakalpojumu sniedzēji ir darba ņēmēju situācijai pielīdzināmā situācijā²⁰, un ir apstiprinājusi, ka “mūsdienu ekonomikā ne vienmēr ir viegli noteikt atsevišķu pašnodarbināto pakalpojumu sniedzēju [...] uzņēmēju [uzņēmumu] statusu”²¹. Tiesa arī ir lēmusi, ka “pakalpojumu sniedzējs var zaudēt savu patstāvīgā tirgus dalībnieka

¹⁹ Tiesas 2014. gada 4. decembra spriedums *FNV Kunsten Informatie en Media / Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 1999. gada 21. septembra spriedums *Albany International BV / Stichting Bedrijfspensioenfonds Textielindustrie*, C-67/96, EU:C:1999:430.

²⁰ Tiesas 2014. gada 4. decembra spriedums *FNV Kunsten Informatie en Media / Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 31. punkts.

²¹ Tiesas 2014. gada 4. decembra spriedums *FNV Kunsten Informatie en Media / Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 32. punkts.

un tādējādi uzņēmēja [uzņēmuma] statusu, ja tas savu darbību tirgū nenosaka neatkarīgi, bet ir pilnībā atkarīgs no pilnvarotāja, jo tas neuzņemas nekādus finanšu vai komerciālos riskus, kas ir saistīti ar šī pilnvarotāja saimniecisko darbību, un darbojas kā pilnvarotāja uzņēmumā integrēta palīgiestāde”²².

- (23) Pamatojoties uz šiem kritērijiem un ņemot vērā norises ES darba tirgū un valstu līmenī (tiesību aktu un judikatūras ziņā), šajās pamatnostādnēs Komisija uzskata, ka turpmāk minētās individuālo pašnodarbināto personu kategorijas ir darba ņēmēju situācijai pielīdzināmā situācijā un ka to noslēgtie koplīgumi tādējādi neietilpst LESD 101. panta darbības jomā²³.

(a) *Ekonomiski atkarīgas individuālās pašnodarbinātās personas*

- (24) Individuālās pašnodarbinātās personas, kas sniedz pakalpojumus tikai vai galvenokārt vienai darījuma pusei, attiecībā uz šo darījuma pusi, visticamāk, ir ekonomiskās atkarības situācijā. Parasti šādas individuālās pašnodarbinātās personas nevar neatkarīgi noteikt savu rīcību tirgū un ir lielā mērā atkarīgas no savas darījuma puses, veidojot tās uzņēmējdarbības neatņemamu sastāvdaļu. Turklāt tās, visticamāk, saņem norādījumus par to, kā jāveic to darbs. Ekonomiski atkarīgo pašnodarbināto personu problemātika ir atzīta vairāku valstu tiesību aktos, kas piešķir šādām individuālajām pašnodarbinātajām personām tiesības slēgt koplīgumus, ja tās atbilst attiecīgajās valsts normās noteiktajiem kritērijiem²⁴.
- (25) Komisija uzskata, ka individuālā pašnodarbinātā persona ir ekonomiskās atkarības situācijā, ja vismaz 50 % ar darbu saistīto kopējo gada ienākumu tā gūst no vienas darījuma puses. Tādējādi koplīgumi par darba nosacījumu uzlabošanu, kuri noslēgti starp individuālajām pašnodarbinātajām personām, kas ir ekonomiskās atkarības situācijā, un to darījuma puse, no kuras tās ir ekonomiski atkarīgas, neietilpst LESD 101. panta darbības jomā, pat ja valstu iestādes/tiesas attiecīgās pašnodarbinātās personas nav pārklasificējušas par darba ņēmējiem.

3. piemērs

Situācija. Uzņēmums X ir arhitektu birojs, kas savu projektu īstenošanai slēdz līgumus ar daudziem (pašnodarbinātajiem) arhitektiem. Arhitekti 90 % savu ienākumu gūst no uzņēmuma X. Viņi kolektīvi apspriež un noslēdz ar uzņēmumu X nolīgumu, kurā paredzēts, ka darba laiks nepārsniedz 45 stundas nedēļā, ikgadējais atvaļinājums ir

²² Tiesas 2014. gada 4. decembra spriedums *FNV Kunsten Informatie en Media / Staat der Nederlanden*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 33. punkts, 2006. gada 14. decembra spriedums *Confederación Española de Empresarios de Estaciones de Servicio / Compañía Española de Petróleos SA*, C-217/05, EU:C:2006:784, 43. un 44. punkts.

²³ Individuālās pašnodarbinātās personas var ietilpt vairākās šajās pamatnostādnēs noteiktajās kategorijās.

²⁴ Piemēram, ekonomiskās atkarības kritēriju ir izmantojusi gan Vācija 12.a pantā 1969. gada 25. augustā publicētajā Koplīgumu likumā (Federālais Oficiālais Vēstnesis I, 1323. lpp.), kurā jaunākie grozījumi izdarīti ar 2020. gada 20. maija likuma 8. pantu (Federālais Oficiālais Vēstnesis I, 1055. lpp.), gan Spānija 11. pantā 2007. gada 11. jūlija Likumā Nr. 20/2007 par pašnodarbinātības statusu (Oficiālais Valsts Vēstnesis Nr. 166, 2007. gada 12. jūlijs, 29 964.–29 978. lpp.). Individuālās pašnodarbinātās personas var ietilpt vairākās šajās pamatnostādnēs noteiktajās kategorijās.

26 kalendārās dienas un noteiktu atalgojuma likmju pamatā ir arhitekta pieredzes līmenis.

Analīze. Pašnodarbinātie arhitekti, tāpat kā citi neatkarīgie darbuzņēmēji, parasti tiek uzskatīti par uzņēmumiem LESD 101. panta nozīmē, un tāpēc šis noteikums attiecas uz nolīgumiem to starpā. Tomēr nolīgums, kas noslēgts starp pašnodarbinātajiem arhitektiem un uzņēmumu X, neietilpst LESD 101. panta darbības jomā, jo tas ir koplīgums par darba nosacījumiem starp uzņēmumu X un personām, kuras var uzskatīt par tādām, kas ir darba ņēmēju situācijai pielīdzināmā situācijā (to ekonomiskās atkarības ziņā). Šajā piemērā arhitekti ir ekonomiski atkarīgi no savas darījuma puses (uzņēmuma X), jo viņi gūst 90 % ienākumu no šā uzņēmuma. Tāpēc viņus var uzskatīt par uzņēmuma X neatņemamu sastāvdaļu.

(b) *Individuālās pašnodarbinātās personas, kas strādā līdzās ar darba ņēmējiem*

- (26) Individuālās pašnodarbinātās personas, kas veic tādus pašus vai līdzīgus uzdevumus līdzās ar tās pašas darījuma puses darba ņēmējiem, ir darba ņēmēju situācijai pielīdzināmā situācijā, jo tās sniedz pakalpojumus darījuma puses vadībā un neuzņemas darījuma puses darbības komercriskus vai nav neatkarīgas attiecīgās saimnieciskās darbības veikšanā. Lēmums, vai to pašnodarbināto personu līgumattiecības, kas strādā līdzās ar darba ņēmējiem, ir jāpārklasificē par darba tiesiskajām attiecībām, ir valstu kompetento iestāžu / tiesu ziņā. Tomēr arī gadījumos, kad individuālās pašnodarbinātās personas nav pārklasificētas par darba ņēmējiem, tās tik un tā var gūt labumu no darba koplīguma slēgšanas. Šāds scenārijs ir praksē atzīts vairākās dalībvalstīs, kur koplīgumi attiecas gan uz darba ņēmējiem, gan pašnodarbinātajām personām, kas darbojas tajā pašā nozarē²⁵.
- (27) Tādējādi koplīgumi par darba nosacījumiem, kuri noslēgti starp darījuma pusi un individuālajām pašnodarbinātajām personām, kas veic tādus pašus vai līdzīgus uzdevumus līdzās ar darījuma puses darba ņēmējiem, neietilpst LESD 101. panta darbības jomā, pat ja valstu iestādes/tiesas attiecīgās pašnodarbinātās personas nav pārklasificējušas par darba ņēmējiem. Tas pats attiecas uz koplīgumiem, kas saskaņā ar sociālā dialoga sistēmām attiecas gan uz darba ņēmējiem, gan uz individuālajām pašnodarbinātajām personām.

4. piemērs

²⁵ Skatīt, piemēram, 14. pantu Nīderlandes teātra un dejas nozares koplīgumā, kas noslēgts starp *Kunstenbond* (Mākslinieku savienību) un *Nederlandse Associatie voor Podiumkunsten* (Nīderlandes Skatuves mākslu apvienību) periodam no 2020. gada 1. janvāra līdz 2021. gada 31. decembrim un pieejams vietnē <https://www.napk.nl/wp-content/uploads/2019/12/Cao-TD-2020-2021.pdf>, vai 2. pantu Profesionālo žurnālistu koplīgumā, kuru noslēguši *Gospodarska zbornica Slovenije* (Slovēnijas Tirdzniecības un rūpniecības kamera), *Svet RTV Slovenija* (RTV Slovenija padome), *Združenje radijskih postaj Slovenije ter* (Slovēnijas Radiostaciju apvienība) un *Sindikats novinarjev Slovenije* (Slovēnijas Žurnālistu arodbiedrība) un kas pieejams vietnē <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=KOLP49>.

Situācija. Uzņēmums X organizē orķestru koncertus un citus klasiskās mūzikas pasākumus. Uzņēmumā X strādā daudzi mūziķi vai nu kā darba ņēmēji, vai kā pašnodarbinātās personas, pamatojoties uz ikgadējiem līgumiem. Šiem mūziķiem neatkarīgi no viņu statusa uzņēmuma X kultūras direktors sniedz norādījumus par veicamajiem darbiem, mēģinājumu laiku un vietu, kā arī pasākumiem, kuros viņiem jāpiedalās. Uzņēmums X ar visiem mūziķiem ir noslēdzis koplīgumu. Tajā noteikts maksimālais ierobežojums par 45 darba stundām nedēļā un mūziķiem piešķirts īpašs 1 dienas atvaļinājums pēc uzstāšanās 3 koncertos vienā nedēļā.

Analīze. Individuālie pašnodarbinātie mūziķi subordinācijas un uzdevumu līdzības ziņā ir uzņēmuma X darba ņēmēju situācijai pielīdzināmā situācijā. Viņi veic tāds pašus uzdevumus kā mūziķi, kas ir darba ņēmēji (t. i., sniedz mūzikas priekšnesumus pasākumos), uz viņiem attiecas tie paši uzņēmuma X norādījumi par priekšnesumu saturu, vietu un laiku, un viņi ir nodarbināti uz tikpat ilgu laiku kā mūziķi, kas ir darba ņēmēji. Šajā gadījumā koplīgums, kas reglamentē mūziķu darba nosacījumus, neietilpst LESD 101. panta darbības jomā.

(c) *Individuālās pašnodarbinātās personas, kas strādā, izmantojot digitālās darba platformas*

- (28) Līdz ar tiešsaistes platformu ekonomikas parādīšanos un darba nodrošināšanu ar digitālo darba platformu starpniecību noteiktas individuālās pašnodarbinātās personas sastopas ar jaunu realitāti – tās ir darba ņēmēju situācijai pielīdzināmā situācijā attiecībā pret digitālajām darba platformām, ar kuru starpniecību vai kurām tās nodrošina savu darbu. Individuālās pašnodarbinātās personas var būt atkarīgas no digitālajām platformām, jo īpaši klientu piesaistes ziņā, un bieži vien saskaras ar ultimātīviem darba piedāvājumiem, tādējādi tām ir maz vai vispār nav iespēju apspriest savus darba nosacījumus, tai skaitā atalgojumu. Digitālās darba platformas parasti var vienpusēji uzspiest attiecību noteikumus, iepriekš neinformējot individuālās pašnodarbinātās personas un neapspriežoties ar tām.
- (29) Jaunākā judikatūra un tiesiskā regulējuma attīstība valstīs sniedz papildu norādes par šādu pašnodarbināto personu pielīdzināmību darba ņēmējiem. Pārklasificēšanas lietās valstu tiesas arvien vairāk atzīst pakalpojumu sniedzēju atkarību no noteikta veida platformām vai pat darba tiesisko attiecību pastāvēšanu²⁶. Tāpat dažas dalībvalstis ir pieņēmušas tiesību aktus²⁷, ar kuriem tiek paredzēta darba tiesisko

²⁶ Detalizētu pārskatu par judikatūru deviņās ES dalībvalstīs, Šveicē un Apvienotajā Karalistē skatīt Hieβl, C. rakstā “Case Law on the Classification of Platform Workers: Cross-European Comparative Analysis and Tentative Conclusions”, *Comparative Labour Law & Policy Journal*, 2.5.2021., https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3839603.

²⁷ Skatīt, piemēram, attiecībā uz Spāniju karaļa 2021. gada 11. maija Dekrētlikumu Nr. 9/2021, ar ko groza darba ņēmēju likuma pārstrādāto tekstu, kurš apstiprināts ar karaļa 2015. gada 23. oktobra Dekrētlikumu Nr. 2/2015, lai garantētu to personu darba tiesības, kas digitālo platformu jomā nodarbinātas izplatīšanā

attiecību prezumpcija vai tiesības slēgt darba koplīgumu tiem, kas sniedz pakalpojumus digitālajām platformām vai ar to starpniecību.

- (30) Šajās pamatnostādnēs termins “digitālā darba platforma” apzīmē jebkuru fizisku vai juridisku personu, kas sniedz komercpakalpojumu, kurš atbilst visām turpmāk minētajām prasībām: i) tas vismaz daļēji tiek nodrošināts no attāluma, izmantojot elektroniskus līdzekļus, piemēram, tīmekļa vietni vai mobilo lietotni, ii) tas tiek sniegts pēc pakalpojuma saņēmēja pieprasījuma un iii) tā nepieciešama un būtiska sastāvdaļa ir indivīdu veiktā darba organizēšana neatkarīgi no tā, vai šis darbs tiek veikts tiešsaistē vai konkrētā vietā. Platformas, kas nevis organizē indivīdu darbu, bet vienkārši nodrošina līdzekļus, ar kuriem individuālās pašnodarbinātās personas var sasniegt galalietotājus, nav digitālās darba platformas. Piemēram, platforma, kas tikai apkopo un parāda pieejamos pakalpojumu sniedzējus (piemēram, santehniķus) noteiktā teritorijā, tādējādi ļaujot klientiem izmantot to pakalpojumus pēc pieprasījuma, netiek uzskatīta par digitālo darba platformu, jo tā neorganizē pakalpojumu sniedzēju darbu.
- (31) Ņemot vērā šos apsvērumus, individuālo pašnodarbināto personu un digitālo darba platformu starpā noslēgtie koplīgumi, kuri pēc savas būtības un nolūka ir paredzēti darba nosacījumu uzlabošanai, neietilpst LESD 101. panta darbības jomā, pat ja valstu iestādes/tiesas attiecīgās pašnodarbinātās personas nav pārklasificējušas par darba ņēmējiem.

(Oficiālais Vēstnesis Nr. 113, 2021. gada 12. maijs, 56 733.–56 738. lpp.), vai attiecībā uz Grieķiju Grieķijas Republikas Likumu Nr. 4808/2021 par to, ka tiek organizēta darba aizsardzība, izveidota neatkarīga iestāde “Darba inspekcija”, ratificēta Starptautiskās Darba organizācijas Konvencija Nr. 190 par vardarbības un aizskarošas izturēšanās izskaušanu darba vietā, ratificēta Starptautiskās Darba organizācijas Konvencija Nr. 187 par darba drošības un arodveselības veicināšanas pamatnostādnēm, īstenota Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 20. jūnija Direktīva (ES) 2019/1158 par darba un privātās dzīves līdzsvaru, kā arī īstenoti citi Darba un sociālo lietu ministrijas noteikumi un citi steidzami pasākumi (Oficiālais Vēstnesis A' 101/19-06-2021).

5. piemērs

Situācija. Lai noslēgtu koplīgumu autovadītāju darba nosacījumu uzlabošanai, autovadītāju grupa, kas strādā kopbraukšanas platformās, uzsāk sarunas ar reģionālo apvienību, kas kā dalībniekus apvieno kopbraukšanas platformas. Pirms sarunu sākšanas ar autovadītājiem, kopbraukšanas platformas (apvienības dalībnieki) saskaņo savu sarunu stratēģiju. Galu galā sarunas neizdodas un koplīgums netiek noslēgts. Pēc tam kopbraukšanas platformu apvienība pieņem lēmumu, ar ko patērētājiem tiek noteikta minimālā cena par braucienu 5 EUR apmērā. Pirms sarunu sākšanas ar autovadītājiem platformas apsprieda arī iespēju saskaņošanas ietvaros noteikt minimālo cenu par braucienu.

Analīze. Ar apvienības palīdzību kopbraukšanas platformas cenšas apspriest ar autovadītājiem koplīgumu par to darba nosacījumu uzlabošanu. Lai gan galu galā nolīgums netiek noslēgts, sarunas starp individuālajiem pašnodarbinātajiem autovadītājiem un platformu apvienību neietilptu LESD 101. panta darbības jomā. Tas pats attiecas uz saskaņošanu platformu starpā pirms sarunām ar autovadītājiem, ja šāda saskaņošana ir nepieciešama un samērīga, lai apspriestu koplīgumu, uz kuru attiecas šīs pamatnostādnes.

Tomēr apspriešanās platformu starpā par brauciena minimālo cenu, kas jāiekasē no patērētājiem, neattiecas uz darba nosacījumiem. Šāda cenu noteikšanas saskaņošana starp konkurentiem, iespējams, pēc būtības pārkāpj LESD 101. pantu. Jebkurā gadījumā kopbraukšanas platformu apvienības pieņemtais lēmums neietilptu šo pamatnostādņu darbības jomā, jo tas nav individuālo pašnodarbināto personu un to darījuma pušu kolektīvo sarunu rezultāts. Tas ir apvienības dalībnieku, proti, platformu (darījuma pušu), nolīguma rezultāts.

Turpretī, ja individuālie pašnodarbinātie autovadītāji un platformu apvienība būtu kolektīvi vienojušies, ka autovadītāju minimālā maksa par braucienu ir 5 EUR (neatkarīgi no tā, kā šīs izmaksas tiek pārnestas uz patērētājiem), šāds nolīgums tiktu uzskatīts par tādu, kas saistīts ar darba nosacījumiem, un tādējādi neietilptu LESD 101. panta darbības jomā.

4. KOMISIJAS PIEEJA LIETU IZSKATĪŠANAI

- (32) Atsevišķos gadījumos individuālās pašnodarbinātās personas, kuras nav darba ņēmēju situācijai pielīdzināmā situācijā, sarunās ar darījuma pusēm tomēr var būt vājākās pozīcijās un līdz ar to nespēt būtiski ietekmēt savus darba nosacījumus. Tāpēc, pat ja nevar pieņemt, ka to koplīgumi neietilpst LESD 101. panta darbības jomā, šīs individuālās pašnodarbinātās personas faktiski var saskarties ar problēmām, kas ir līdzīgas tām, ar kurām saskaras iepriekš aprakstītajās kategorijās ietilpstošās individuālās pašnodarbinātās personas. Šā iemesla dēļ, ciktāl koplīgumu mērķis ir novērst skaidri konstatējamu nevienlīdzību starp individuālajām pašnodarbinātajām personām un to darījuma pusēm attiecībā uz spēju aizstāvēt savas intereses un tie pēc savas būtības un nolūka ir paredzēti darba nosacījumu uzlabošanai, Komisija attiecībā uz tiem nerīkosies.
- (33) Tiks uzskatīts, ka iepriekš norādītajiem kritērijiem atbilst turpmāk minētās koplīgumu kategorijas.
- (a) *Individuālo pašnodarbināto personu koplīgumi ar darījuma pusēm, kurām ir noteikta ekonomiskā vara*
- (34) Individuālajām pašnodarbinātajām personām, kas veic uzņēmējdarbību ar darījuma pusēm, kurām ir noteikta ekonomiskā vara un līdz ar to arī pircēja vara, var būt nepietiekama spēja aizstāvēt savas intereses, lai ietekmētu darba nosacījumus. Tādā gadījumā koplīgumi var būt leģitīms līdzeklis, kā novērst pušu nevienlīdzīgās iespējas aizstāvēt savas intereses.
- (35) Attiecīgi Komisija nerīkosies attiecībā uz koplīgumiem starp individuālajām pašnodarbinātajām personām un to darījuma pusēm gadījumos, kad attiecībā uz spēju aizstāvēt savas intereses pastāv skaidri konstatējama nevienlīdzība²⁸. Tiks uzskatīts, ka šāda nevienlīdzība attiecībā uz spēju aizstāvēt savas intereses pastāv vismaz:
- ja individuālās pašnodarbinātās personas risina sarunas par koplīgumiem vai slēdz koplīgumus ar vienu vai vairākām darījuma pusēm, kas pārstāv visu sektoru vai nozari, un
 - ja individuālās pašnodarbinātās personas risina sarunas par koplīgumiem vai slēdz koplīgumus ar darījuma pusi, kuras gada kopējais apgrozījums pārsniedz 2 miljonus EUR vai kuras darbinieku skaits ir 10 personas vai vairāk, vai ar vairākām darījuma pusēm, kas kopīgi pārsniedz kādu no šīm robežvērtībām²⁹.

²⁸ Šīs pamatnostādnes nebūtu interpretējamas kā Komisijas izpildes panākšanas (pozitīvas) prioritātes noteikšana attiecībā uz kolektīvām sarunām un nolīgumiem starp individuālajām pašnodarbinātajām personām un uzņēmumiem, kas neatbilst šiem kritērijiem.

²⁹ Aprēķināts saskaņā ar pielikuma 1. sadaļu Komisijas 2003. gada 6. maija ieteikumā par mikrouzņēmumu, mazo un vidējo uzņēmumu definīciju (izziņots ar dokumenta numuru C(2003) 1422), OV L 124, 20.5.2003., 36.–41. lpp.).

6. piemērs

Situācija. Uzņēmumi X, Y un Z sniedz automobiļu apkopes un remonta pakalpojumus. Uzņēmuma X kopējais apgrozījums ir 700 000 EUR, uzņēmuma Y kopējais apgrozījums — 1 miljons EUR un uzņēmuma Z kopējais apgrozījums — 500 000 EUR. Individuālie pašnodarbinātie tehniķi, kas strādā šajos uzņēmumos kā neatkarīgi pakalpojumu sniedzēji, ir neapmierināti ar zemo atalgojumu un sliktajiem drošības apstākļiem un nolemj kopīgi apspriest ar uzņēmumiem X, Y un Z jautājumu par savu darba nosacījumu uzlabošanu. Minētie trīs uzņēmumi atsakās no sarunām, apgalvojot, ka jebkurš koplīgums ar individuālajiem pašnodarbinātajiem tehniķiem pārkāptu LESD 101. pantu.

Analīze. Gan individuālie pašnodarbinātie tehniķi, gan šie trīs automobiļu pakalpojumu uzņēmumi ir uzņēmumi LESD 101. panta nozīmē. Nevienlīdzības prezumpcija attiecībā uz spēju aizstāvēt savas intereses nebūtu piemērojams, ja uzņēmumi X, Y vai Z risinātu sarunas patstāvīgi, jo neviens no tiem nesasniedz šo pamatnostādņu 35. punktā noteikto apgrozījuma robežvērtību 2 miljonu EUR apmērā. Tomēr šajā gadījumā prezumpcija ir spēkā, jo šie trīs uzņēmumi risina sarunas kolektīvi, un tāpēc tiek ņemts vērā to kopējais apgrozījums. Tāpēc Komisija šajā gadījumā nerīkotos attiecībā uz koplīgumiem, kas attiecas uz individuālo pašnodarbināto personu darba nosacījumiem.

(b) Pašnodarbināto personu koplīgumi, kas tiek noslēgti saskaņā ar valsts vai ES tiesību aktiem

- (36) Dažos gadījumos valsts likumdevējs, cenšoties sasniegt sociālos mērķus, ir centies novērst nevienlīdzību saistībā ar atsevišķu individuālo pašnodarbināto personu kategoriju spēju aizstāvēt savas intereses, vai nu i) konkrēti piešķirot šādām personām tiesības slēgt koplīgumus, vai ii) izslēdzot no valsts konkurences tiesību darbības jomas koplīgumus, ko slēdz noteiktās profesijās pašnodarbinātās personas. Tādējādi, ja šādas valsts normas tiek pieņemtas, ņemot vērā sociālos mērķus, Komisija nerīkosies attiecībā uz koplīgumiem, kas aptver individuālo pašnodarbināto personu kategorijas, uz kurām attiecas šādi valsts tiesību akti.

7. piemērs

Situācija. Dalībvalsts A tiesību akti no valsts konkurences tiesību darbības jomas izslēdz nolīgumus, ko noslēgušas noteiktas kultūras nozarē pašnodarbinātās personas.

Analīze. Dalībvalsts A ir noteikusi nozares atbrīvojumu no valsts konkurences tiesību aktiem, ņemot vērā sociālos mērķus. Pat ja pasākuma darbības joma var pārsniegt individuālo pašnodarbināto personu situāciju, kas norādīta šo pamatnostādņu III iedaļā, Komisija nerīkosies attiecībā uz koplīgumiem, ko individuālās pašnodarbinātās personas noslēdz saskaņā ar valsts normām.

8. piemērs

Situācija. Dalībvalsts B darba tiesību aktos ir noteiktas tiesības individuālajiem pašnodarbinātajiem žurnālistiem slēgt koplīgumus ar uzņēmumiem, kuriem viņi sniedz pakalpojumus.

Analīze. Dalībvalsts B ir īpaši piešķīrusi koplīguma slēgšanas tiesības noteiktai pašnodarbināto personu kategorijai, proti, žurnālistiem. Tas nozīmē, ka koplīgumi, kas noslēgti starp žurnālistiem un uzņēmumiem, kuriem viņi sniedz pakalpojumus, valsts konkurences tiesību aktos netiek uzskatīti par tādiem, kas vērsti pret konkurenci. Tādējādi šajā gadījumā Komisija nerīkotos attiecībā uz koplīgumiem, ko noslēdz individuālie pašnodarbinātie žurnālisti.

- (37) Līdzīgā kārtā Autortiesību direktīvā³⁰ ir noteikts princips, ka autoriem un izpildītājiem³¹ ir tiesības saņemt pienācīgu un samērīgu atlīdzību, ja viņi licencē vai nodod savas ekskluzīvās tiesības izmantot to darbus un jebkuru citu objektu, ko aizsargā autortiesības un blakustiesības³². Autoru un izpildītāju stāvoklis no

³⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2019/790 (2019. gada 17. aprīlis) par autortiesībām un blakustiesībām digitālajā vienotajā tirgū un ar ko groza Direktīvas 96/9/EK un 2001/29/EK (PE/51/2019/REV/1, OV L 130, 17.5.2019., 92.–125. lpp.).

³¹ Autortiesību direktīvas 18. pants attiecas uz visiem autoriem un izpildītājiem, izņemot datorprogrammu autorus saskaņā ar 2. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2009/24/EK (2009. gada 23. aprīlis) par datorprogrammu tiesisko aizsardzību (OV L 111, 5.5.2009., 16.–22. lpp.). 23. panta 2. punkts Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2019/790 (2019. gada 17. aprīlis) par autortiesībām un blakustiesībām digitālajā vienotajā tirgū un ar ko groza Direktīvas 96/9/EK un 2001/29/EK (PE/51/2019/REV/1, OV L 130, 17.5.2019., 92.–125. lpp.).

³² 18. panta 1. punkts un 72. apsvēruma Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2019/790 (2019. gada 17. aprīlis) par autortiesībām un blakustiesībām digitālajā vienotajā tirgū un ar ko groza Direktīvas 96/9/EK un 2001/29/EK (PE/51/2019/REV/1, OV L 130, 17.5.2019., 92.–125. lpp.). Skatīt arī tās pašas direktīvas 73. apsvērumu, saskaņā ar kuru autoru un izpildītāju atlīdzībai vajadzētu būt “pienācīgai un samērīgai ar licencēto vai nodoto tiesību faktisko vai iespējamo ekonomisko vērtību, ņemot vērā autora vai izpildītāja kopējo devumu darbā vai blakustiesību objektā un visus pārējos lietas apstākļus, piemēram, tirgus praksi vai darba faktisko izmantošanu”.

līgumiskā viedokļa parasti ir vajāks nekā to darījuma pusēm³³, un direktīvā ir paredzēta iespēja nostiprināt viņu līgumisko stāvokli, lai izmantošanas līgumos varētu panākt taisnīgu atlīdzību³⁴. Autortiesību direktīva nodrošina dalībvalstīm elastību šā principa īstenošanā un ļauj izmantot dažādus mehānismus (tai skaitā koplīgumus), ja vien tie atbilst ES tiesībām³⁵.

- (38) Saskaņā ar minētajiem noteikumiem un neskarot citus Autortiesību direktīvas noteikumus, Komisija nerīkosies attiecībā uz koplīgumiem, ko individuālie pašnodarbinātie autori vai izpildītāji atbilstoši šai direktīvai noslēdz ar savām darījuma pusēm.
- (39) Šo pamatnostādņu 38. punkts neattiecas uz koplīgumiem, kas tiek noslēgti mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizāciju vai mantisko tiesību neatkarīgu pārvaldījuma subjektu ietvaros³⁶. Šīs pamatnostādnes nebūtu interpretējamās tādējādi, ka tās no ES konkurences tiesību piemērošanas izslēdz šo organizāciju vai vienību praksi³⁷.

³³ 72. apsvērums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2019/790 (2019. gada 17. aprīlis) par autortiesībām un blakustiesībām digitālajā vienotajā tirgū un ar ko groza Direktīvas 96/9/EK un 2001/29/EK (PE/51/2019/REV/1, OV L 130, 17.5.2019., 92.–125. lpp.).

³⁴ Darba koplīguma slēgšanu var izmantot arī gadījumos, kas paredzēti 19. panta 5. punktā, 20. panta 1. punktā un 22. panta 5. punktā Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2019/790 (2019. gada 17. aprīlis) par autortiesībām un blakustiesībām digitālajā vienotajā tirgū un ar ko groza Direktīvas 96/9/EK un 2001/29/EK (PE/51/2019/REV/1, OV L 130, 17.5.2019., 92.–125. lpp.).

³⁵ 18. panta 2. punkts un 73. apsvērums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā (ES) 2019/790 (2019. gada 17. aprīlis) par autortiesībām un blakustiesībām digitālajā vienotajā tirgū un ar ko groza Direktīvas 96/9/EK un 2001/29/EK (PE/51/2019/REV/1, OV L 130, 17.5.2019., 92.–125. lpp.).

³⁶ “Mantisko tiesību kolektīvā pārvaldījuma organizācija” ir jebkura organizācija, kura ar normatīvo aktu vai ar tiesību nodošanu, licenci vai jebkuru citu līgumisku vienošanos ir pilnvarota vairāk nekā viena tiesību subjekta vārdā šo tiesību subjektu kolektīvās interesēs veikt autortiesību vai blakustiesību pārvaldījumu kā tās vienīgo vai galveno darbības mērķi un kura atbilst vienam vai abiem šādiem kritērijiem: i) tā atrodas tās biedru īpašumā vai kontrolē, ii) tā ir organizēta kā bezpeļņas organizācija. “Mantisko tiesību neatkarīgs pārvaldījuma subjekts” ir jebkura organizācija, kura ar likumu vai ar tiesību nodošanu, licenci vai jebkuru citu līgumisku vienošanos ir pilnvarota vairāk nekā viena tiesību subjekta vārdā šo tiesību subjektu kolektīvās interesēs veikt autortiesību vai blakustiesību pārvaldījumu kā tās vienīgo vai galveno darbības mērķi un kura: i) ne daļēji, ne pilnībā neatrodas tiešā vai netiešā tiesību subjektu īpašumā vai kontrolē un ii) ir organizēta peļņas gūšanai. Skatīt 3. panta a) un b) apakšpunktu Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2014/26/ES (2014. gada 26. februāris) par autortiesību un blakustiesību kolektīvo pārvaldījumu un muzikālo darbu tiesību lietošanai tiešsaistē daudzteritoriālo licencēšanu iekšējā tirgū (OV L 84, 20.3.2014., 72.–98. lpp.).

³⁷ 56. apsvērums Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvā 2014/26/ES (2014. gada 26. februāris) par autortiesību un blakustiesību kolektīvo pārvaldījumu un muzikālo darbu tiesību lietošanai tiešsaistē daudzteritoriālo licencēšanu iekšējā tirgū (OV L 84, 20.3.2014., 72.–98. lpp.).

9. piemērs

Situācija. Uzņēmums Y ir laikrakstu un žurnālu izdevējs. Vairāki žurnālisti, kas strādā kā ārštata darbinieki, iesniedz rakstus uzņēmuma Y publikācijām. Uzņēmums Y žurnālistiem maksā, balstoties uz katrā laikrakstā vai žurnālā publicētajiem rakstiem. Žurnālisti nav apmierināti ar atlīdzību, ko viņi saņem no uzņēmuma Y, un kolektīvi risina sarunas un vienojas ar uzņēmumu Y par uzņēmuma Y maksātās autoratlīdzības (atalgojuma) palielināšanu par 20 %.

Analīze. Saskaņā ar šīm pamatnostādņēm Komisija nerīkosies attiecībā uz koplīgumu, ko noslēguši individuālie pašnodarbinātie (ārštata) žurnālisti un uzņēmums Y, jo nolīgums noslēgts saskaņā ar Autortiesību direktīvu.